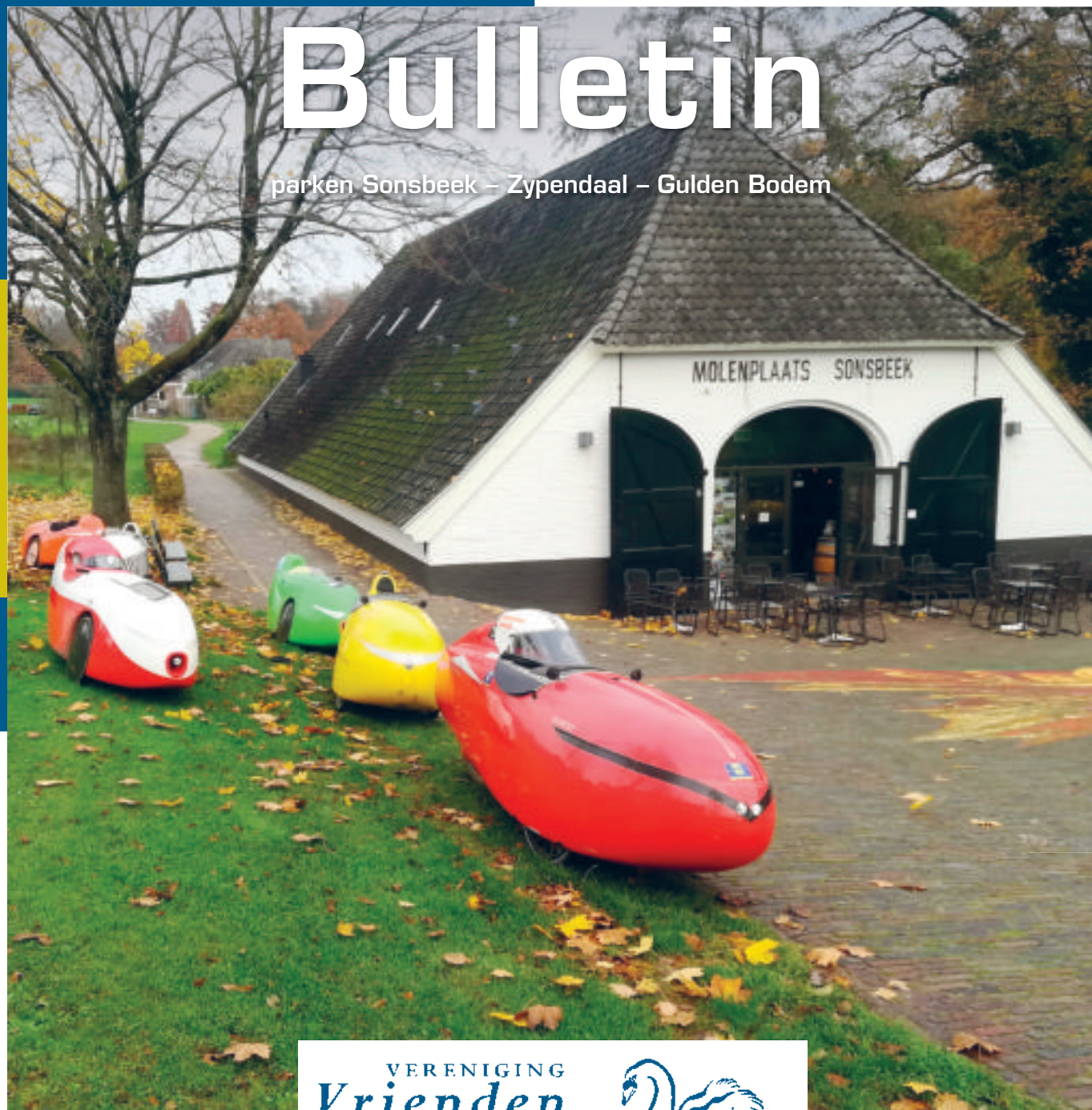

Bulletin

parken Sonsbeek – Zypendaal – Gulden Bodem

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek

De Vereniging van Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Vrienden van Sonsbeek ondersteunt Molenplaats Sonsbeek financieel met een vaste bijdrage per lid.

De contributie per lid bedraagt per jaar: voor particulieren € 13,50, voor verenigingen € 35 en voor bedrijven € 50; Bankrekeningnummer: NL30 ABNA 0406 333 505 t.n.v. Vrienden van Sonsbeek. ANBI: de Vereniging is door de fiscus erkend als culturele 'Algemeen Nut Beogende Instelling', wat inhoudt dat donaties met de factor 1,25 voor de fiscale aftrek mogen worden vermenigvuldigd.

Bestuursleden

Edzard Gelderman – voorzitter (06-36308094), Niels Wildering – penningmeester (06-51829265), Daniëlle Jansens – promotie / ledenadministratie (06-53402610), Koos de Vos – educatie (06-44556267), Tjada van den Eelaart-de Sitter – Schouwgroep / website (06-20334954). Simon van den Bergh – bulletin (06-26556820), Roel van Dijk Azn – secretaris, Paul Poelmans – bulletin, Tom Visser – bestuurslid, Niels van der Graaff – bestuurslid, Herma Wichman – bestuurslid, Annemarie van Velzen – bestuurslid, Huig Velders – bulletin.

Adviseurs

Jeroen Glissenaar – Dienst Stadsbeheer Gemeente Arnhem, Jeroen Voskuilen – Molenplaats.

Ledenadministratie

Vereniging Vrienden van Sonsbeek, per adres Molenplaats Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a, 6814 CL Arnhem, Telefoon: 445 06 60, Email: info@parksonsbeek.nl Website: www.parksonsbeek.nl

MOLEN PLAATS

Molenplaats Sonsbeek is de nieuwe naam van Bezoekerscentrum Sonsbeek. Molenplaats Sonsbeek wil parkbezoekers bewust maken van de mooie groene kanten van Arnhem door het organiseren van exposities, excursies en evenementen. Molenplaats Sonsbeek geeft informatie over de Arnhemse parken en is een prima startpunt bij een bezoek van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Website: www.molenplaatssonsbeek.nl

Bestuur Stichting Bezoekerscentrum Molenplaats

Anne Marie van Lanen (voorz.), Leon Tjakkes (penningm.), Ton Jansen, Paul Baeten, Ans Meex.

In dit nummer

Voorpagina

Leden van de Nederlandse Ligfietsvereniging (NVHPV) bezoeken Molenplaats. Zij aan de koffie, hun bolides voor de deur als stille getuigen van een nog altijd schaars beoefende liefhebberij. Foto: Angela Delsink.

2 Colofon en inhoudsopgave

3 De toekomst van park Sonsbeek

Wat kan en moet er de komende jaren met en in Sonsbeek gebeuren? De gemeente verzamelt meningen en ideeën, laat onderzoek verrichten en komt dan met een plan. Het Groencafé van februari levert als het goed is de eerste stof tot nadenken op.

4 Slotakkoord Albert Van Der Weide

Een jaar lang hield kunstenaar Albert Van Der Weide zich indringend bezig met park Sonsbeek. Hij rapporteerde er op tal van manieren over. Eind november kregen de Vrienden een inzicht.

5 Molenplaats kent bezoekers niet

Molenplaats beschikt niet over adresgegevens van bezoekers. Dus kunnen die ook niet worden benaderd. En dat is nodig wil het bezoekerscentrum meer publiek trekken.

6 en 7 De beek

Fotocollage van Buro Poelmans en Reesink landschapsarchitectuur van de Jansbeek zoals die in het park aanwezig is. Dat was voor het bureau het referentiekader voor het ontwerp van de beek in het stadscentrum.

8 Bezoekersgroepen

Dit keer de mountainbikers. Ze zorgen voor ongewenste effecten in het landschap.

9 Park Open verrast

De organisatoren van het zomermuziekfestijn op de Ronde Weide ontvangen een premie.

10 en 11 Studenten tekenen

Studenten van de Academie voor Bouwkunst schetsten impressies van het park.

Groen: CASA organiseerde een bijeenkomst over het groen in Arnhem.

Achterpagina

Hoe fraai kan een boomstronk zijn? Foto: Gerard Herbers

Park Sonsbeek en de toekomst

Gemeente gaat in 2018 op zoek naar meningen en ideeën

Hoe gaat Sonsbeek er de komende jaren uitzien? Wat gebeurt er met het onderhoud en de vernieuwing van bomen? Blijft het oorspronkelijk ontwerp voor het park in Engelse landschapsstijl de verplichte richtlijn of mag er (een beetje) van worden afgeweken? Zijn er nieuwe voorzieningen nodig? Hoeveel evenementen kan het park aan? Op dat soort vragen wil de gemeente in 2018 antwoord van geïnteresseerde bezoekers van het park, groene partijen, belanghebbenden als de horecabedrijven en omwonenden en ieder ander die een bijdrage kan leveren. Eerst luisteren, dan onderzoek en ten slotte de invulling.

Er komt geen nieuwe beheervisie voor de parken. Dat is volgens parkenambtenaar Kees Hin ook niet nodig, omdat het meer dan 100 pagina's tellend rapport voor de periode 2008-2018 nog steeds voldoet wat de daarin neergelegde visie betreft. Wel komt er een uitgebreide exercitie om helderheid te verschaffen over de vraag wat de komende jaren in park Sonsbeek kan of zelfs moet gebeuren. De gemeente gaat komend jaar haar oor te luisteren leggen, te beginnen in het Groenecafé van februari in Molenplaats.

Hoe verder?

Er ligt nog niets vast over het toekomstig gebruik, het onderhoud en de inrichting van park Sonsbeek. De munitie daarvoor wordt komend jaar verzameld onder groepen, omwonenden, geïnteresseerden en deskundigen. "Het park heeft in de loop der jaren veranderingen ondergaan. De gemeente wil weten hoe we nu verder moeten," legt Hin uit. "We hoeven het niet met z'n allen eens te worden. Maar zodra de gemeente een beslissing neemt, wil ze wel alle argumenten gehoord hebben." Hij heeft het dan over zaken als het al of niet vervangen van dode bomen in het park – en zo ja: hoe – de toegenomen druk als gevolg van het groeiend aantal evenementen en de oplaaierende discussie over de vraag

of het park zoveel mogelijk in oude staat moet worden teruggebracht. Mede aan de hand van de reacties wordt besloten of en zo ja waarover nader onderzoek moet worden verricht.

Zichtlijnen

Hin noemt als voorbeeld de zichtlijnen die oorspronkelijk in het ontwerp van het landschapspark werden opgenomen. "Je moest vanuit het park de stad in kunnen kijken en andersom ook, zo was de redenering. Op die zichtlijnen is nogal wat begroeiing ontstaan. Doen we daar iets aan? Van mij hoeft niet per se alles te worden teruggebracht naar het oorspronkelijk ontwerp." Voor alle duidelijkheid: het werkstuk dat twee studenten van Hogeschool Larenstein eind 2016 inleverden,

beschouwt Hin als een bijdrage aan de discussie. En dus niet als richtlijn of zelfs een plan dat al is omarmd.

Groenecafé

Met het verzamelen van meningen en ideeën wordt woensdag 21 februari een begin gemaakt. Dat gebeurt in het Groenecafé van Molenplaats. Daarbij komt het voor de gemeente ook goed uit dat de Vrienden van Sonsbeek komend najaar een conferentie organiseren over het gebruik van het park – ondermeer in relatie tot het aantal evenementen – en de draagkracht.

Parkenambtenaar Kees Hin voelt overigens niets voor een rigoureuze restauratieplan: "Ik vind het geen goed idee om te zeggen dat een aantal bomen zo oud is dat we daar nu al met vervanging moeten beginnen. Verjongen doe je pas als het echt nodig is en niet preventief. En heb je te maken met een solitaire monumentale boom dan ben ik er net als boomdeskundige Copijn voor om ook weer een groot exemplaar terug te zetten." Tot in het Groenecafé.

Rob van Otterloo

3

'n Cadeau voor wie houdt van kijken

Albert Van Der Weide zwierf een jaar lang door Sonsbeek

Kunstenaar Albert Van Der Weide verkeerde twaalf maanden in en rond park Sonsbeek en liet daar via foto's, teksten, tekeningen en tv-beelden zijn fantasie op los. Hij begon er in november 2016 mee en rondde vorige maand af. Dat heeft een massa beelden, indrukken en gevoelens opgeleverd. Eind november informeerde hij de Vrienden van Sonsbeek over zijn belevenissen. Komt er een vervolg?

Zodra het 's nachts voor het eerst begon te sneeuwen stapte hij met zijn fototoestel de voordeur uit en liep richting Sonsbeek. Om te kijken, om zich te verwonderen, foto's te maken. Dat deed hij nooit eerder. Als het regende dat het goot stapte hij nonchalant met schoenen en broek door de plassen. Als hij door het hek het hertenkamp binnen stapte, wachtte hij tot de dieren tot op een paar meter afstand durfden te komen. Als de mist het park onder een deken verschool, ging hij op zoek naar wat dat met een park doet.

Albert Van Der Weide woont vlakbij Sonsbeek. Maar, zo bekende hij, het afgelopen jaar leerde hij het park pas echt kennen. En hij genoot ervan. Van de natuur die haar wil opgelegd kreeg van de vier seizoenen. Van bezoekers met of zonder hond, al dan niet dakloos, soms gevluht uit een ver land. Van de bossen en velden met mensen van allerlei slag die zich uitleefden via sport, muziek, yoga. "Het was een cadeau voor iemand zoals ik die houdt van kijken. Ik kwam in werelden terecht die ik nooit heb gekend."

Onbevangen

Belangrijk voor deze onderneming was wat hij jaren geleden opstak van een bezoek aan de Chinese stad Xiamen. "Ik kwam tot de conclusie dat ik onbevangen en in het moment aan het werk moet, maar dat er structuur nodig is." Die bracht hij aan door drie pijlers als uitgangspunt te nemen: Bewonderen, Beleven en Beheren.

Het leverde een enorme productie op. Meer dan 1000 bewaarde tekeningen thuis gemaakt met viltstift, penseel, inkt en verf en nog eens een veelvoud aan weggegooid exemplaren; honderden foto's, soms gepubliceerd in ons Bulletin; 25 korte documentaires uitgezonden door RTV Arnhem; twaalf kleine tentoonstellingen in Molenplaats en twaalf columns op de website van Arnhem aan Zee. Sinds 1 december is alles samengebracht op de nieuwe website www.albertsonsbeek.nl

Gedachten

Zijn speurtochten bij dag en dauw leverden naast inspiratie honderden gedachten en tientallen ideeën op. Zoals het feit dat 'we' park Sonsbeek niet of zo min mogelijk willen veranderen terwijl dat – alleen al in de natuur – niet tegen te houden valt. Een idee: "Haal de kunstwerken in Sonsbeek weg. Want ze zijn niet uitgekozen maar meestal door de gemeente aangekocht en in het park ondergebracht. Kijk daarna eens wat je in het park zou willen. Maar dat zal wel vloeken in de kerk zijn." En: "Maak van Sonsbeek en de andere parken kenniscentra waar wordt onderzocht om vervolgens de resultaten met de stad te delen."

Albert Van Der Weide denkt erover na hoe en waar hij zijn productie van twaalf maanden Sonsbeek kan onderbrengen. Voorlopig is de nieuwe website zijn uitlaatklep. Wie zich ervoor interesseert kan er flink wat tijd doorbrengen om een indruk te krijgen van de ervaringen van een Arnhemse kunstenaar die het park zo intens heeft leren kennen als niemand anders daarvoor. Of het moet boswachter Jeroen Glissenaar zijn. Maar die woont er dan ook middenin.

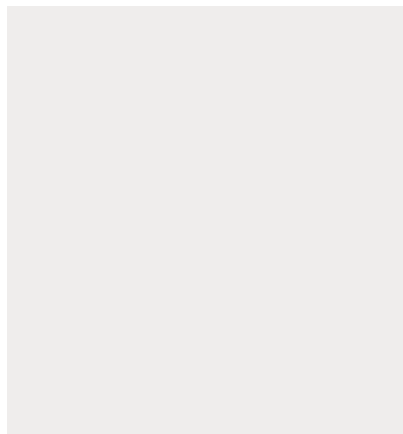
Rob van Otterloo

Molenplaats kent bezoekers niet

Scriptie met adviezen voor meer volk op werkdagen

De organisatie Molenplaats kent haar bezoekers en die van park Sonsbeek niet. Om dat te veranderen is het raadzaam meer te doen aan registratie. De naamsbekendheid van het park is bovendien onvoldoende, meldt Lara Teunissen van de Academie voor Toerisme van Hogeschool Breda in een afstudeerscriptie over Sonsbeek. De achtergrond van het onderzoek: Molenplaats wil meer bezoek tijdens werkdagen. Het gaat niet om een representatief onderzoek maar biedt het bezoekerscentrum wel een aantal aanknopingspunten. En Molenplaats moet iets doen aan de klantvriendelijkheid.

Om een actiever beleid te voeren op doordeweekse dagen heeft bezoekerscentrum Molenplaats meer gegevens nodig over bezoekers van Sonsbeek en degenen die daar juist niet komen. Dit materiaal is niet beschikbaar omdat er geen registratie van bestaat en evenmin onderzoek naar is verricht. Er wordt via sociale media en de Arnhemse Koerier wel ruchtbaarheid gegeven aan activiteiten en manifestaties, maar potentiële bezoekers(groepen) kunnen niet rechtstreeks worden benaderd: zij zijn niet bekend. Die conclusies komen uit de eindscriptie van de inmiddels aan de Academie voor Toerisme in Breda afgestudeerde Lara Teunissen uit Elst. De leiding van Molenplaats verzocht haar onderzoek te verichten om met de resultaten mogelijkheden aan te boren die de belangstelling op doordeweekse dagen kunnen vergroten. Spijkerharde conclusies over de hele linie zijn niet mogelijk. Daarvoor had het aantal ondervraagden eenderde hoger moeten zijn. Meer dan de helft van de ruim 200 personen die zijn geënquêteerd kwam uit Arnhem, een kwart uit Overbetuwe. Bijna 50 procent had nooit ergens promotie van Sonsbeek gezien. Ruim 40 procent ging met de auto naar het park, iets meer dan 35 procent kwam op de fiets en de rest moet dan wel gelopen hebben.

Woensdagmiddag

Ondanks de ontbrekende representativiteit staan er aanbevelingen in het examenstuk die wel degelijk uitvoerbaar zijn. Om een aanzet te geven voor meer bezoek op werkdagen stelt Teunissen voor extra aandacht te besteden aan de woensdagmiddag. Dan zijn kinderen van de basisschool vrij en dat kan voor ouders aanleiding vormen naar het park te komen. Sonsbeek moet dan wel iets te bieden hebben naast de horeca en het bezoekerscentrum. Openstelling van uitkijktoren Belvédère en de ijskelder, nu tijdens werkdagen gesloten, kunnen daar een bijdrage aan leveren. Een greep uit de verdere suggesties.. Het ontbreken van een aan het park aangepaste, natuurvriendelijke speeltuin blijkt een gemis voor ouders met kinderen. Er kan best meer aandacht

worden besteed aan informatie over de geschiedenis van het park. Het bezoekerscentrum moet wat meer attent zijn op klantvriendelijkheid, wordt door een aantal bezoekers opgemerkt. Bezoekers klagen over te weinig prullenbakken in het park.

Arrangementen

De lijst van aanbevelingen is lang. Zo wordt geadviseerd om arrangementen aan te bieden, bijvoorbeeld in combinatie met busvervoer. Reizen met de bus kan de klacht ondervangen dat er moeilijk parkeerterreinen in de omgeving van het park te vinden is. Betaald reclame maken voor Sonsbeek en Molenplaats via media als Facebook zit er vanwege de kosten niet in. Maar het idee om met Instagram te gaan werken – foto, video: wie maakt de mooiste? – kan eenvoudig in praktijk worden gebracht. Net als het voorstel om vaker gebruik te maken van sociale media. Doe dat dagelijks om de aandacht vast te houden, staat in de scriptie van Lara Teunissen.

Rust in de natuur

Een categorie bezoekers zit helemaal niet te wachten op het werven van meer bezoekers tijdens werkdagen. Zij komen juist naar Sonsbeek voor de rust en de natuur, blijkt uit haar onderzoek. Voordat initiatieven worden genomen, verdient het aanbeveling een bijeenkomst te beleggen met omwonenden, adviseert Teunissen. Laat die meepraten over mogelijkheden en problemen die kunnen opduiken.

Een goede relatie met je burens is je immers ook wel iets waard.

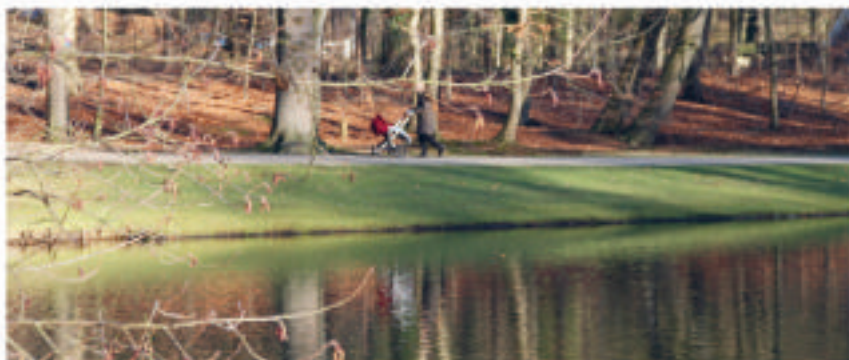
Bovenloop

Sint Jansbeek

Het beeld van de Jansbeek in het park Sonsbeek is zeer divers: water als film of als spiegel, de imposante waterval, een bruisende cascade, grote en kleine vijvers, smalle stroompjes en de bruggen. Deze diversiteit is inspiratiebron voor de vormgeving van de bovengronds gehaalde Jansbeek in de binnenstad van Arnhem. Net als Huis Zypendaal staat het nieuwe Focus direct aan het water. De sprengen in park Zypendaal vormen de oorsprong van de Jansbeek; aan de Rijnkade de finale, daar stroomt het beekwater in de Rijn.

De mountainbiker

Parkgemeenschappen

Onze stadsboswachter Jeroen Glissenaar schreef er al eens over. Er is een groep gasten in ons park die niet zomaar welkom is. Of eigenlijk: die de gemeente gewoon niet 'binnen de hekken' van de parken wil zien. Het gaat dit keer over de mountainbikers. Veelal mannen op fietsen die speciaal zijn gemaakt om over onverhard terrein te rijden. Sterker nog: die fietsen zijn helemaal niet geschikt voor asfalt. De mountainbike komt tot leven in de modder.

Onze parken zijn natuurlijk veel te klein om een serieuze tocht te maken. De mountainbikers zijn dan ook vaak op doortocht naar één van de vele routes die in onze en buurgemeenten te vinden zijn. Met een speciaal vignet mag je buiten onze parken eindeloos fietsen op de vele daartoe aangewezen paden. Toch kiest een behoorlijk aantal mountainbikers ervoor om niet over de Zijpendaalseweg, maar door de parken te fietsen – en dan het liefst meteen onverhard. Dat heeft natuurlijk te maken met de schoonheid van onze parken, maar ook met het eerder omschreven karakter van de fiets: die houdt niet van een effen wegdek.

Snelheidsverschil

De gemeente en veel gebruikers hebben dit liever niet – en begrijpelijk

ook. Het snelheidsverschil tussen de mountainbikers en andere gebruikers is groot – bedraagt soms meer dan 20 kilometer in het uur. Niet alle bestuurders zijn zich bewust van het gevaar dat dit oplevert en zij passen hun gedrag dan ook nauwelijks aan richting de parkse omstandigheden. Daarnaast hebben mountainbikers graag de illusie van ongereptheid. Zij zoeken de bijzondere, mooie, on-Nederlandse stukjes en proberen de sprongen, bochten en remacties die zij op YouTube zien na te doen. Helaas beschikken ze lang niet allemaal over de techniek van hun helden en rijden en remmen zij, meestal onbedoeld, de aanleg van ons park aan flarden. Soms gaat dat om paden waar remsporen ingesleten raken, soms ook leggen ze onbedoeld nieuwe paden aan.

Ik snap wel de behoefte van deze groep. Als je weg bent van je hobby, is het natuurlijk leuk die te beoefenen op bijzondere plaatsen – dus zeker in onze unieke parken. Het zal ook zo zijn dat men zich totaal niet bewust is van het feit dat het opgetelde gedrag van alle individuele fietsers leidt tot schade en irritatie.

Te kwetsbaar

Grenzeloze openstelling van onze parken voor deze vorm van recreatie is geen oplossing om tegemoet te komen aan de behoefte van deze gemeenschap. De aanleg van het park en de andere gebruikers zijn eenvoudigweg te kwetsbaar. Een permanente route door het park, die de stad verbindt met de verder weg gelegen trails is ook geen optie – uiteindelijk zal men ook daarop alternatieven ontwikkelen.

Elders in het land zijn er beheerders die één of twee maal per jaar hun terrein openstellen voor een georganiseerde tour. De fietser krijgt een unieke kans, de eigenaar haalt wat geld op voor beheer en onderhoud en de natuur is op de geselecteerde route robuust genoeg om zich na een dagje fietsers weer te herstellen. Iets voor Sonsbeek?

Daarmee zou het MTB'en hetzelfde karakter krijgen als het jaarlijkse golftoernooi. Een exclusief evenement in een monumentale setting. En de rest van het jaar? Pak de Zijpendaalseweg noordwaarts en ontdek vanaf het mountainbike-museum aan de Kemperbergerweg het meest veelzijdige mountainbike-netwerk van Nederland.

Simon van den Bergh

Park Open hoopt op beter perspectief

Cultuurclub Arnhem belooft speciale rol op zomerzondagen

Hij wil geen 'zeurverhaal over geld'. Sterker, hij heeft er begrip voor dat de gemeente haar centen moet verdelen en dat Park Open dus niet het onderste uit de kan moet eisen. Maar het budget wordt steeds krappere. Na het 3 jaar geleden gehalveerde subsidiebedrag van de gemeente en de teruglopende baromzet moet er iets gebeuren. Thijs Bisschops over dertien zondagen per jaar op de Ronde Weide, de bezoekerspopulatie, de rol van dit vermaak in Arnhem en alles daar omheen. Dus ook het toenemend vandalisme.

Ook al is Park Open in woelig vaarwater beland, Thijs Bisschops, samen met Thijs Groenewegen organisator van het jaarlijks zomerzondag-programma op de Ronde Weide, blijft optimistisch over het voortbestaan van deze evenementen met muziek en een grote dosis gezelligheid. Als het weer meezit kan het schilderij van bezoekers op kleden met een drankje, kinderen die vrolijk meedoen aan activiteiten, de bar aan de zijkant en het podium met muziek voor hem niet meer kapot. En het weer zát dit jaar mee.

Heeft Bisschops het over Park Open dan gaat het over het unieke karakter waarbij rang en stand van bezoekers wegvallen, over de betekenis voor Arnhemmers met een slecht gevulde portemonnee en over de plaatselijke cultuur. Het gaat ook over zijn eigen passie voor cultuur in Arnhem, zijn liefde voor die stad en zijn idealisme. Park Open levert de organisatoren immers op geen stukken na een broodwinning op. Daarom is een betaalde baan ernaast hard nodig.

Jaarlijks worden naar schatting 50.000 bezoekers verwelkomd gedurende dertien zondagen. Bisschops: "Wij richten ons vooral op Arnhemmers. En dat hoeven er niet ieder jaar meer te zijn. Waarom zou dat moeten? Als mensen ons vertellen dat dit in de zomer hun enige uitje is en dat hun as uitgestrooid moet worden op de Ronde Weide als ze overlijden, weet ik dat we het goed doen."

Gemêleerd publiek

Op zomerse zondagen is op de meegebrachte kledjes aan de uitgestalde drank en versnaperingen te zien hoe gemêleerd het publiek is. Maar er bestaat een trend die voor de organisatie niet plezierig is: steeds meer bezoekers brengen hun eigen eten en drinken mee. Hierdoor is de baromzet al een paar jaar flink aan het teruglopen. "Als bezoekers met een behoorlijk gevulde portemonnee bij ons een consumptie kopen, is er al veel opgelost."

In dat licht bezien is het plezierig dat er sinds kort een Cultuurclub Arnhem bestaat. Daarin hebben enkele

tientallen vertegenwoordigers van lokale bedrijven zitting die cultuur zo belangrijk vinden dat ze jaarlijks financiële stimulansen uitdelen. Park Open is geadopteerd voor een bedrag dat ervoor zorgt dat in ieder geval één zondag per seizoen geen financiële problemen ontstaan.

Sponsoring

En er kan meer worden verwacht uit deze hoek. Bisschops: "In het zoeken naar sponsors gaat voor ons veel tijd zitten, terwijl dat gewoonlijk kleine bedragen oplevert. Daarom wil de cultuurclub nagaan of ze een aantal kleine culturele instellingen gezamenlijk grotere sponsors kan bezorgen." Nu al wordt trouwens om de kosten te beperken op het gebied van boekingen en horecapersoneel zoveel mogelijk samengewerkt met Luxor en WillemEen.

Een heel ander chapter. Het vandalisme in Sonsbeek neemt volgens hem onrustbarend toe. Park Open heeft er kort geleden zelf mee te maken gekregen doordat er moedwillig een scheur is aangebracht in het doek dat artiesten op het podium droog moet houden. En nog iets: "Elke zondag als ik dit jaar door Sonsbeek naar de Ronde Weide liep, zag ik overal achtergebleven troep. Rotzooi van de zaterdagavond en -nacht. Veel meer dan in andere jaren."

Wat doe je eraan? "Geen idee. Maar het is geen fijne ontwikkeling."

Rob van Otterloo

Een 'vals' perspectief

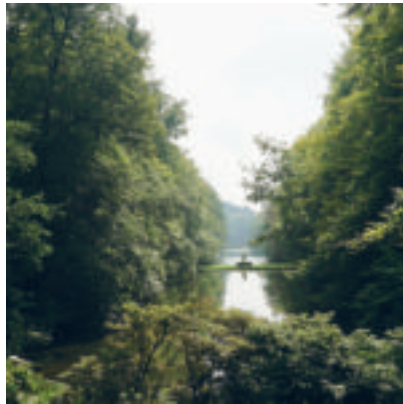
Studenten Academie van Bouwkunst kijken en schetsen

Sonsbeek is een fraai park. Watermolens in het dal van de Sint Jansbeek en buitenplaatsen, zoals de Hartjesberg (de huidige witte villa), hebben het landschap al eeuwenlang naar hun hand gezet. In de negentiende eeuw was de 'Heer van de Hartjesberg' zo trots op het vrije uitzicht op de Rijn, dat hij de zichtlijnen vanaf de villa blijvend open wilde houden.

Baron Van Heeckeren raakte in de ban van de schilderachtige landschapsstijl van Stourhead in Zuidwest Engeland en liet de watermolens afplanten. Daarmee ontstonden romantische taferelen en zichtlijnen, die rond het jaar 1900 hun beëindiging vonden in de villa's langs de Zijpendaalse- en Apeldoornseweg. Toen de twee kantoortorens bij het station werden gebouwd (omstreeks 2000) schrompelde de centrale zichtlijn ineen tot een smal streepje. Desondanks is Sonsbeek nog steeds een plek voor vertier, een bron van verhalen, een plaats van schrijvers en schilders en een decor voor fotoshoots.

Mooie plek voor schetsen

Mede door de inrichting is het park een mooie plek om te schetsen, om je tekenpen op uit te proberen. Jaarlijks trekken eerstejaars masterstudenten van de Academie van

Bouwkunst aan Hogeschool ArtEZ onder leiding van een landschapsarchitect gewapend met potlood, pen en papier het park in om te leren kijken. Waar blijft je oog bij stilstaan, wat neem je bewust waar en welk deel van het décor dringt zich op? Tussen de bomen zoeken ze naar taferelen en zichtlijnen. Kijk hoe het beeld is opgebouwd. Weglaten is ook

een kunst. Enkele tekeningen leggen de vinger op de zere plek.

De nieuwe lichte studentengaat op zaterdagmorgen 9 september 2017 het veld in, terwijl het onophoudelijk regent. Schuilen in de Stadsvilla is de enige manier om droog te blijven. Enkele studenten ontwikkelen zo'n

weezin tegen de kantoortorens die vanaf dat punt het vergezicht blokkeren, dat ze weigeren om het centrale uitzicht te tekenen, de kantoren weglaten of er schuin langs proberen te kijken. Anderen schetsen de hoogbouw schoorvoetend, om op te merken dat de afstand en de diepte afneemt onder invloed van de hoogte. Heftige discussies zijn het resultaat.

In duigen gevallen

Inmiddels is het opgehouden met regenen en gaan we toch op pad. Bij de kleine waterval is een boom in de beek gewaaid. Een bouwkeet beneemt het zicht op de grote waterval. Daarmee vallen de fraaiste taferelen in duigen. Vanaf de Tellegenbank is het zicht over de grote vijver op de tuinmanswoning van Zijpendaal ronduit vreemd. Op afstand ontstaat de verwachting van een villa en bij benadering schrompelt het imposante beeld ineen tot een huisje met een veel te zware omlijsting: een 'vals' perspectief. Een zekere ontluistering is het resultaat als je doorloopt naar kasteel Zijpendaal. Dan pas wordt duidelijk hoe je vanaf de grote vijver op het verkeerde been wordt gezet, hoe knus het huisje is, hoe imposant kasteel Zijpendaal lijkt en hoezeer de bijgebouwen, vijvers en beplanting een eenheid vormen. Terugkijkend vanaf het terras bij de tuinmanswoning ontstaat de indruk van een Grand Canal uit de tijd van de Barok.

Voor de gek gehouden

Je wordt nog een keer voor de gek gehouden. Nu door een beeld dat weerspiegelt in de vijver. Bij nader inzien blijkt het slechts om een paar bekkens te gaan, die watermolens

1

Groen in de stad

'Groen' in de stad heeft een andere betekenis gekregen. De beleidsvisie die de gemeente er in 2004 aan wijdde voor de periode tot en met 2018 is aan herziening toe. Daarom organiseerde het Centrum voor Architectuur en Stedenbouw Arnhem CASA op 26 september de themaavond 'Bomen over groen'.

Wethouder I. van Burgsteden stelde drie vragen. Hoe kan de verbinding tussen het stadscentrum en de Veluwe vorm gegeven worden; hoe kunnen burgers gestimuleerd worden hun buurt te 'vergroenen'; hoe kunnen bomenlanen het beste worden onderhouden?

Toegespitst op de parken leverde parkwachter Jeroen Glissenaar een bijdrage. Sinds 2004 is de manier waarop we naar de parken kijken veranderd. Ze worden steeds minder als louter cultureel erfgoed beschouwd, het zijn steeds meer *gebruikers*-parken. Denk aan muziek, (voedsel) markten, sporttrainingen en andere evenementen. Hoe is dat in te passen?

Thijs Bisschops van Park Open vroeg zich af of er een grens is aan de concerten op de Ronde Weide, dat prachtig natuurlijk en magisch decor. Toch moet er worden nagedacht over de gevolgen voor de locatie. Hoe meer publiek, hoe groter de druk op het park. Het veld en directe bosomgeving wordt steeds meer 'aangetrapt' en dat heeft gevolgen voor bomen/groen. De organisatie denkt graag mee over het toekomstig beleid.

Groen in de wijken maakt Arnhem klimaatbestendig. Ook private tuinen kunnen bijdragen, de vele stenen daar verhinderen een natuurlijke afwatering. Hoe bereik je daar verandering? Door inwoners te enthousiasmeren en te interesseren, werd vanuit de zaal geadviseerd.

Huig Velders

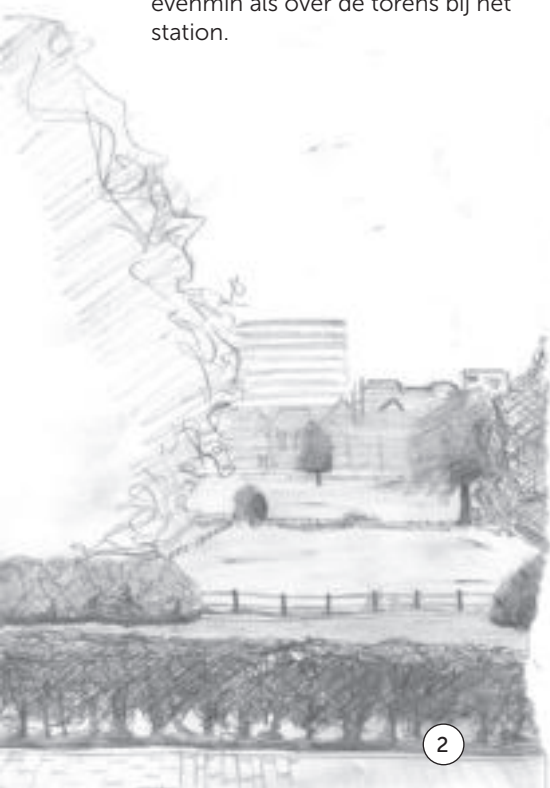
3

aan moesten drijven. Het is een bewust gecomponeerd 'vals' perspectief, een illusie waarbij 'barok' en 'knus' twee kanten van dezelfde medaille zijn. Dankzij dit soort gelaagdheid blijven Sonsbeek en Zijpendaal de gemoederen bezighouden. Je raakt er nooit over uitgepraat, evenmin als over de torens bij het station.

Bij het beheer van het stadspark wordt geprobeerd om het bestaande karakter te behouden. Maar hoe hou je een levend monument authentiek, wetende dat de bomen groeien, de takken afsterven en de stad telkens wordt verbouwd? En: hoe belangrijk is een 'vals' perspectief, dat tegenstrijdige illusies voedt?

Johan Meeus, docent Academie van Bouwkunst ArtEZ

- 1 Tekening student **Homme Joustra**: *"Bij wandelingen in Sonsbeek viel mij op dat mijn ogen, oren, neus en ook het voelen een rol spelen bij het waarnemen van het landschap."*
- 2 Tekening student **Robin Beers**: *"Zonder textuur zou de wereld een onoverzichtelijke en onherkenbare brij kleur zijn."*
- 3 Tekening student **Christiaan van den Dikkenberg**: *"Vaak fungeert de voorgrond als een soort kader voor het tafereel of de voorstelling"*.

2

Zwammen grijpen in

Langzaam wordt deze boomstronkzettel opgevreten door tonderzwam en honingzwam. Een paar jaar geleden leefde een creatieve houthakker zich uit op de stam van de boom nadat die gekapt was. Maar een foto van vóór die tijd laat zien dat er twee beuken werden omgezaagd: een groene en een rode. Als je goed kijkt zie je de 'scheidingsnaad' lopen over de zitting.

Gerard Herbers

Colofon

Het Bulletin VVS is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem en van Molenplaats/Bezoekerscentrum Sonsbeek. Het Bulletin verschijnt vier keer per jaar.

Het wordt gratis toegestuurd aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. ISSN 1567-1054. Oplage 800 stuks.

Redactie:
Gerard Herbers
Rob van Otterloo
Simon van den Bergh
Paul Poelmans
Huig Velders

Adres redactie:
info@parksonsbeek.nl

Vorige nummers vindt u op de website
www.parksonsbeek.nl
onder > Nieuws.

Vormgeving en druk:
Coers & Roest
ontwerpers bno | drukkers,
Arnhem

Reden retourzending:

Postcode:

Plaats:

Straat:

Naam:

Het correcte adres is:

6814 CL Arnhem.

te sturen naar: Vrienden van Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a,
terug
en het blad 'retour afzender' of deze strook in een enveloppe
vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo

Retour afzender/adreswijziging

VERENIGING

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

